

Acties voor de Zaan-stad van de toekomst

Aanbevelingen aan het nieuwe College

21 maart 2018

Acties voor de Zaan-stad van de toekomst

Inleiding

Zaanstad wil een stad zijn waar mensen met plezier wonen, werken en leren; door te zorgen voor meer en betere woningen, voldoende werkgelegenheid, verbindingen en voorzieningen, voor de Zaankanters van vandaag én voor nieuwe inwoners.

Wat is daar voor nodig? En wat verwachten we van het nieuwe College?

Een groep betrokken en deskundige vrijwilligers van architectuurcentrum Babel wil met dit pamflet een aantal belangrijke onderwerpen voor de nabije en verdere toekomst onder de aandacht brengen van het nieuwe gemeentebestuur.

Bouwen aan kwaliteit en diversiteit

Zaanstad wil tot 2040 20.000 extra woningen realiseren. De afspraak geldt dat de groene gebieden worden gespaard, dus moet de gewenste bouwproductie binnenstedelijk worden gerealiseerd. Waar Assendelft-Noord ruimte kan bieden aan de bouw van eengezinswoningen, moet de bouwproductie in Zaandam in het teken staan van verdichting en compacte woningbouw. Het gaat daarbij niet alleen om de woning, maar ook om de kwaliteit van de openbare ruimte en het niveau van de stedelijke voorzieningen.

Zaanstad wordt daarmee nog meer een bijzondere woonstad, compact èn landelijk, modern èn monumentaal, high tech èn industrieel en altijd in de nabijheid van een historische kern.

Bij stedelijke ontwikkeling is te lang is gedacht dat de stad gemaakt kon worden door architecten, stedenbouwers en landschappers. Maar ruimte en stenen alleen bepalen de inhoud niet. Menging van wonen en werken betekent nadenken over nieuwe concepten en typologieën voor werken en wonen, bijvoorbeeld voor gebieden als Wormerveer Noord, de Boerenjonkerbuurt en Achtersluispolder.

Te veel wordt bij gebiedsontwikkeling uitgegaan van standaardtypen woningen en te weinig rekening gehouden met flexibiliteit, mogelijkheden om uit te breiden, combinaties met werken. Kortom, de woning als hub in vele netwerken. Maar denk ook aan woongebouwen met een multifunctionele plint, die kan veranderen van winkel naar woning en vice versa.

Samen wonen en zorg

Gemeenschappelijk wonen, al dan niet met zorg, is van grote waarde voor de samenleving en verbindt mensen. Dit geeft veiligheid, gaat eenzaamheid tegen en bevordert samen-redzaamheid. Deze vorm van wonen hoort toegankelijk te zijn voor iedereen. Starters en gepensioneerden, alleenstaanden en gezinnen, mensen die gezond zijn en mensen met beperkingen zijn van betekenis voor elkaar. Tevens verrijkt zij de sociale cohesie van de hele buurt.

Stimuleer wooncorporaties en bouwondernemers tot het (ver-)bouwen van samenwooncomplexen met gemeenschappelijke voorzieningen rondom een gezamenlijke buitenruimte. Waardeer en ondersteun burger(woon)initiatieven, stel een startsubsidie, een gemeentegarantie bij koopgroepen en grond tegen sociaal verantwoorde grondprijzen beschikbaar.

Behoud en benut onze cultuurhistorie

In Zaanstad moet je de industriële geschiedenis kunnen aflezen. Veel plekken en gebouwen snakken naar herbestemming. Marktpartijen mogen niet te lichtvaardig omgaan met ons erfgoed. Bij transformatie is het van het grootste belang dat eerst alle mogelijkheden van herbestemming worden onderzocht. Van ons stadsbestuur verlangen we in dat verband een krachtvolle opstelling. Mocht op bepaalde locaties sloop onvermijdelijk zijn, dan is het belangrijk dat de gemeente ontwikkelaars krachtig stimuleert om een nieuwe vertaling te maken van de context en eigenheid van de plek en de streek. Dus niet imiteren, maar interpreteren!

Een voorbeeld. Als uiteindelijk zou blijken dat de Honigfabriek toch gesloopt moet gaan worden omdat hergebruik niet mogelijk is, welke stedenbouwkundige randvoorwaarden, welke (beeld-)kwaliteiten en welke bestemmingen legt de gemeente de ontwikkelaar dan op om de eigenheid van de Zaanstreek een nieuwe herkenning te geven?

Houd de Zanoevers zichtbaar en toegankelijk

De Zaan is en blijft een belangrijke levensader voor de stad. Bijna dertig jaar na de start van het Zanoeverproject is het nodig om de ambitieuze doelstelling van weleer nieuw leven in te blazen: zorgen dat de Zaan meer bereikbaar, beleefbaar en erfahrbaar wordt.

Verbind daarom aan alle bouwplannen langs de Zaan harde voorwaarden dat de oever meer zichtbaar en openbaar toegankelijk wordt.

Beter omgaan met de openbare ruimte

De kwaliteit van de openbare ruimte laat op veel plekken te wensen over. Onderhoud is ondermaats. Geparkeerde auto's ondermijnen het profiel van veel straten en buurten.

De gemeente kan in het publieke domein het verschil maken en moet bij de (her-)inrichting van de openbare ruimte de lat aanmerkelijk hoger leggen dan nu vaak het geval is. Betrek bij gebiedsontwikkeling de inrichting en onderhoud van de openbare ruimte vanaf de start. Wijs plekken aan die het waard zijn om te verbeteren en toon ambitie om die aan te pakken: van het sluisgebied in het centrum van Zaandam tot een 'postzegelpark' in een willekeurige woonwijk. Dat kan op veel verschillende manieren.

Op weg naar een circulaire stad

De stad van de toekomst is een circulaire stad. Een andere weg is volgens Babel niet denkbaar. Gasloos bouwen, denken in kringlopen en hergebruik zijn de sleutel voor echte duurzaamheid. Het is ook belangrijk de stad te wapenen tegen de gevolgen van klimaatverandering. In de zoektocht naar nieuwe oplossingen voor verduurzaming en het tegengaan van wateroverlast en hittestress vinden wij dat het gemeentebestuur zich – samen met partners en bewoners in de stad - duidelijke doelen moet stellen.

Zaanstad kan met zijn geschiedenis van functiemenging, houtbouwtraditie en maakindustrie hierin een voortrekkersrol vervullen. Zoek contacten en allianties met Eindhoven, Nijmegen, Amsterdam en andere steden die hierin al grote stappen maken, dan kan de ambitie omhoog.

Meer diversiteit in woonwijken

Wijken en buurten die nu een eenzijdige bevolkingssamenstelling kennen van mensen met lage inkomens en/of met een migrantenachtergrond, kunnen zich ontwikkelen tot aantrekkelijke gemengde wijken door wijkvernieuwing meer te organiseren rond de ambities en wooncarrière van de snelgroeiende middengroepen. Onderzoek ook samen met maatschappelijke organisaties welke ambities en dromen van migrantenbewoners nieuwe dynamiek kunnen brengen in deze wijken en buurten. De sleutel ligt volgens ons bij het vergroten van de diversiteit.

In 2016 speelde de muziektheatervoorstelling *ELIF*, een *Bruynzeel-verhaal*. Sinds de komst van de eerste generatie gastarbeiders zijn de inwoners met een migrantenachtergrond een belangrijke bevolkingsgroep in Zaanstad geworden. Gezinnen werden herenigd. Kinderen bleven hier wonen en werken. Kinderen van kinderen bleven hier wonen, studeren en werken.

Veranderende economie

Innovatieve, creatieve en ambachtelijke ondernemers vinden steeds vaker onderdak in Zaanstad. Die ontwikkeling moeten we vasthouden en waar mogelijk stimuleren.

Dat kan bijvoorbeeld door nieuwe (tijdelijke) mogelijkheden te bieden voor de creatieve industrie. Het creëren van dergelijke broedplaatsen verdient een plek hoog op de agenda van het nieuwe college. Omgekeerd kunnen we deze voorhoede uitdagen om de stad te helpen verrijken. Broedplaatsen gaan bloedeloos ten onder als er geen informele horecastructuur en (culturele) ontmoetingsplaatsen zijn die ook voor de omliggende omgeving een sociale (boost-) functie kunnen geven.

Lege winkelpanden zijn 'het begin van het einde'. Stimuleer/faciliteer/subsidieer tijdelijk gebruik en zet daar, in samenwerking met de markt, ontwikkelaars op. Stimuleer transformatie naar andere bestemmingen en maak dat planologisch mogelijk.

Beter bereikbare stad

De verdichting en verduurzaming van Zaanstad maken het noodzakelijk dat het gemeentebestuur zich duidelijk uitspreekt over terugdringen van het autogebruik en -bezit. Bij de transformatie van de Achtersluispolder en het Hembrugterrein moet van meet af aan rekening worden gehouden met alternatieve openbaar vervoersystemen, zoals een (light-)railverbinding tussen Amsterdam en Zaandam. Daardoor kan een lage parkeernorm gehanteerd worden en wordt woningbouw in het sociale en middeldure segment beter haalbaar.

Minder geparkeerde auto's in de straten zorgt voor meer ruimte voor fietsers en voetgangers, voor groen en voor ontmoeting. We moeten op zoek naar duurzame vervoerssystemen, zoals elektrische (deel-)auto's.

Door verdichting van de stad neemt de druk op de hoofdwegen-infrastructuur toe. Op een lager schaalniveau is het belangrijk om de verbinding tussen het oostelijk en westelijk deel van de gemeente door ondertunneling van delen van de spoorlijn te verbeteren. Dat creëert in de noord/zuid-richting kansen!

We pleiten voor versterking van de verbindingen tussen de verschillende centrumgebieden. Verleidt de bezoeker van de Gedempte Gracht om ook de Zuiddijk te ontdekken. Kijk maar naar het centrum van Wormerveer, dat ook een samenstel is van kleinere gebieden, die als een kralensnoer onderling met elkaar verbonden zijn.

Bevorder bij de NS het spoorboek-loos rijden om ook langs deze route stadsdelen beter te verbinden met elkaar en met de regio en door stations te laten uitgroeien tot stedelijke knooppunten. Daarnaast willen we een pleidooi houden voor meer overvoer over het water.

Groen en water

Babel koestert het groen en water in en om de stad. Gezien de verdichtingsopgave vragen we extra aandacht voor het verder verbeteren van bestaand groen en waterberging in de stad. Meer bomen en meer water veraangenamen de leefomgeving en geven de stad verkoeling en betere luchtkwaliteit. Ook de buitengebieden moeten we koesteren. Door verhoging van het waterpeil kunnen we het laagveengebied behouden. We moeten meer buitengebied toegankelijk maken voor recreatief gebruik.

Babel wil hieraan bijdragen

- door actuele vraagstukken te agenderen door middel van kritische debatten met de stad vanuit uiteenlopende gezichtspunten en door gevraagd en ongevraagd te adviseren,
- door jongeren bij actuele opgaven te betrekken, o.a. via ontwerpateliers,
- door inspirerende voorbeelden uit binnen en buitenland te presenteren.

Architectuurcentrum Babel, 21 maart 2018